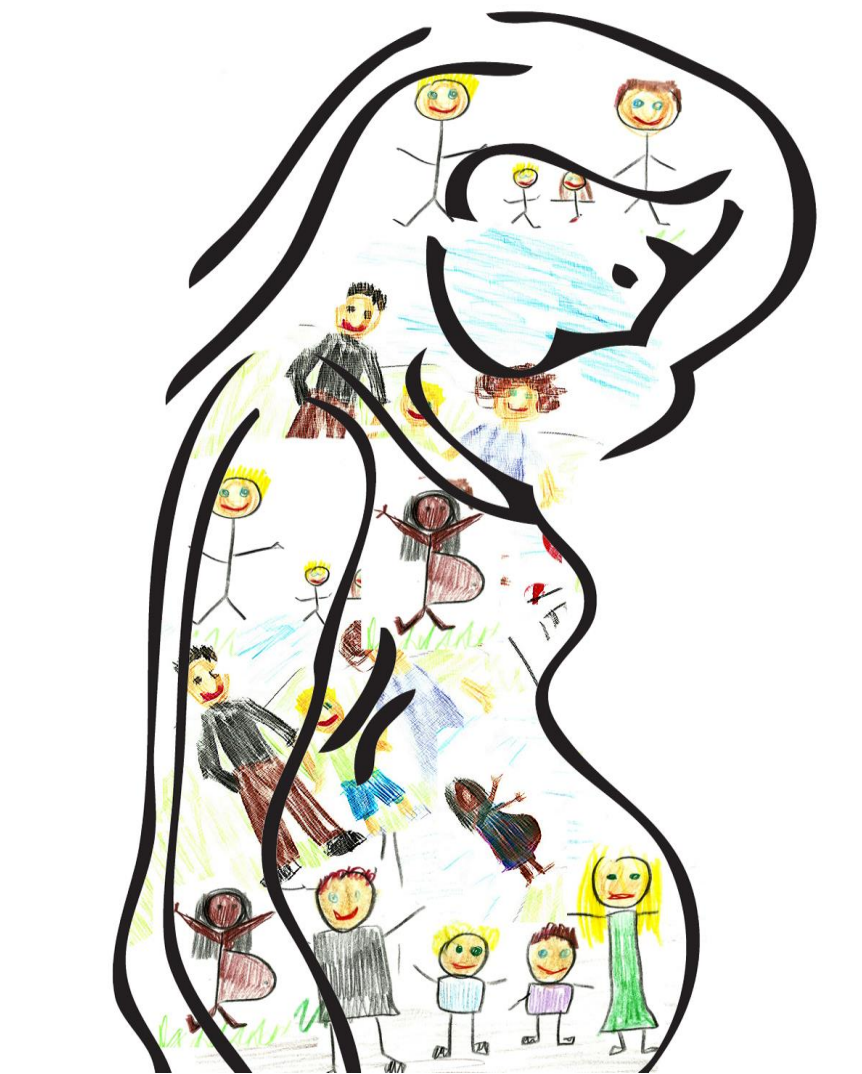

פונדקאות בחו"ל-

עדויות של נשים פונדקאיות מהודו

הראיונות נאספו על ידי לורנס טרוש במסגרת תחקיר שערך לקראת כתיבת תסריט על סרט בנושא פונדקאות. הראיונות נערכו בסיוע מתורגמן.
תרגום ועריכה : אדוה שי
איור כריכה : אביגיל ארנקרנץ - חוצן

פרויקט נשים וטכנולוגיות רפואיות פועל במסגרת ארגון "אשה לאשה" – מרכז פמיניסטי חיפה. פרויקט זה שם לו למטרה לפתח מעורבות ציבורית ודיון פמיניסטי בנושאים המערבים מדע וחברה. שאיפתנו היא קידום דיון מעמיק על ההשלכות החברתיות, האתיות והכלכליות שבצד הקידמה בתחומי הרפואה והמדע.

כתובתנו : רחוב ארלוזורוב 118, חיפה 33276
דוא"ל : wmt.isha@gmail.com
טלפון : 048650977
אתר אינטרנט : www.isha.org.il

יוני 2013.

Euro-Mediterranean Foundation of Support to Human Rights Defenders
المؤسسة الأوروبية لدعم المدافعين عن حقوق الإنسان
Fondation euro-méditerranéenne de soutien aux défenseurs des droits de l'Homme

הקדמה: על חופש בחירה ואחריות חברתית בהליך פונדקאות בחו"ל, מאת חדוה אייל

מוסד הפונדקאות, כפי שהוא מיושם בישראל, הולך ונתפס כנורמטיבי ולגיטימי. השיח החברתי והמדיני בנושא פונדקאות, מתמקד בעיקר ברצון להורות ובמצוקה של מי שלא יכולים להיות הורים. הפניה של יחידים וזוגות אזרחי ישראל להליך פונדקאות במדינות זרות (פונדקאות חו"ל), הפכה רווחת בשנים האחרונות, כשהודו היא בין היעדים הבולטים. פניה למסלול זה נעשית לרוב כתוצאה של העדר זכאות על פי החוק הקיים או רצון להחיש את התהליך וחיפוש אחר מקומות זולים יותר. על אף הגידול בפניה לפונדקאות, המרחב הבינלאומי נעדר רגולציה שתבטיח הגנה על זכויותיהן ובריאותן של הנשים הפונדקאיות, זכויות הילדים וכמובן זכויות ההורים המיועדים¹. בהעדר רגולציה והגבלות שנועדו להגן על הנשים הפונדקאיות וההורים המיועדים התפתחה תעשיית פרוץ חוצת גבולות התופסת מקום בתוך הוואקום החברתי-פוליטי הנוכחי.

התעשייה האדירה שהתפתחה סביב פרוץ באמצעות פונדקאות, ראוי שתטריד כל מי שזכויות אדם וזכויות נשים לנגד עיניו ויש לפעול למיגורה, כפי שנעשה בנושא אימוץ בינלאומי ומאבק בסחר בנשים. יחד עם זאת, מסמך זה מבקש לשים את המוקד לא על היבטי הסחר הטכניים, אלא דווקא להפנות שאלה לגבי אחריותם ובחירתם של ההורים המיועדים, זאת באמצעות השמעת קולן של הנשים הפונדקאיות. מטרתנו היא להגדיל את מנעד השיקולים הנכלל בשיח החברתי על האחריות ועל כוחם של יחידים/ות, גם ובעיקר מול התפתחות של השוק הנצלני שמתפתח לנגד עינינו.

בהודו קיימת תעשיית פונדקאות שהיקף פעילותה מוערך בחצי מיליארד דולר בשנה. "הזמנת" ילדי-פונדקאות ו"חוות פונדקאות"² הפכו לפרקטיקות שגורות. העדויות שלפניכן/ם מתארות פן נוסף במסע חוצה הגבולות אל מחוזות תעשיית הפונדקאות, דרך עדויותיהן של נשים בהודו הפונות לפונדקאות בניסיון ליצור מציאות טובה יותר עבור משפחתן ועבורן. בעדויות מספרות הנשים על הנסיבות שהביאו אותן לפונדקאות, ומעלות מציאות מורכבת שיש בה עוני, הישרדות וניצול ציני של מצוקה. יש להניח שלא כל הנשים הפונדקאיות יסכימו איתנו כי יש לעצור את הפונדקאות בהודו: עבור הנשים הללו הפונדקאות הינה מעשה של הישרדות, מוצא כלכלי נואש. גם אם יש ביניהן שהצליחו לשפר את מצבן הכלכלי הקשה באמצעות הפיכה לפונדקאיות, הרי שבחירתן במעשה הישרדות, אין משמעה לגיטימציה להמשך תעשיית הפונדקאות.

בחינה של הנושא מחייבת התייחסות להיבט של בחירה חופשית. למושג הבחירה יש משמעות רבה במתן לגיטימציה לפונדקאות. תהליך הבחירה הנו בסיס מוסרי הכרחי, גם אם לא יחיד, להתקשרות

¹ נ. ליפקין. א. סממה (2010). פונדקאות בישראל תמונת מצב והצעות לשינוי חקיקה, אשה לאשה מרכז פמיניסטי חיפה; א. אלמוג לוטן (2012). פונדקאות בישראל ופונדקאות של ישראלים בחו"ל: המצב הקיים והצגת המלצות ועדה ציבורית לשינוי, הכנסת מרכז מחקר.

² A. Fontanella-Khan, *India, The Rent-a-Womb Capital of the World*, <http://www.slate.com/id/2263136/> (Aug. 23, 2010).

בין הורים מיועדים לאשה פונדקאית. ללא יכולת בחירה, מעשה הפונדקאות הנו למעשה אינו של נשים לשאת הריון לא שלהן, ועל כן איננו מוסרי ואיננו ראוי. מכאן החשיבות שיש לבחינה של משמעות הבחירה החופשית בתהליך הפונדקאות. מן העדויות של הנשים הפונדקאיות בהודו שיובאו להלן, עולות בצורה ברורה שאלות לגבי מהי הגדרה נכונה של בחירה חופשית, והאם בחירתן יכולה להיחשב כבחירה חופשית. לכן חשוב לבדוק האם ניתן להגדיר בחירה של אשה עניה בהודו, במצב בו כמעט אין לה אפשרויות כלכליות כ"בחירה חופשית". האם הבחירה שלה לשרוד כלכלית, גם אם מדובר בתנאים נצלניים המסכנים את בריאותה, די בה כדי לתת לגיטימציה לתהליך על פי קריטריון של בחירה חופשית? מכאן, כאשר ישראלים מגיעים להודו בחיפוש אחר רחם להשכיר, האם הם יכולים להתייחס אל מעשה ההישרדות של הפונדקאית כבחירה חופשית? התקשרות זו בין הורים מיועדים בעלי אמצעים לאשה פונדקאית חסרת כל אמצעים, מייצרת יחסי כוחות לא שיוויונים, שעלולים לפגוע בזכויותיה הבסיסיות של האשה הפונדקאית. הדבר דומה לשיח החברתי-משפטי ביחס למכירת איברים, אימוץ ילדים, מכירת שירותי מין וכדומה. במקרים אלו נקבעו סייגים רבים בחוק מתוך החשש לניצול ופגיעה בחופש, לא כך הדבר בכל האמור בהליך הפונדקאות.

ראוי שהדיון על חופש הבחירה יופנה גם כלפי הפונות והפונים שבחרו בהליך פונדקאות בחו"ל. לרוב כאשר מדברים על הפונים לפונדקאות בחו"ל, משתמשים במילים כמו נאלצים, צריכים, חייבים, מחוסרי ברירה וכדומה. למעשה, גם להורים המיועדים יש בחירה. אנשים המבקשים להיות הורים באמצעות אשה פונדקאית בוחרים לעשות כך ואין המדובר במעשה כפוי ונעדר בחירה מבחינתם. לכן אי אפשר שלא לתהות כיצד זה השיח הליבראלי מתמקד בזכות האשה על גופה, דהיינו בחירתה של האשה ההודית בהפיכה לפונדקאית, מבלי לבחון את בחירתם של ההורים המיועדים. היתכן כי לאשה בהודו יש בחירה ולאותם אנשים הפונים לתעשיית הפונדקאות אין בחירה? נוח להתעלם מן העובדה כי המשמעות של הליכי פונדקאות זולים במדינות מסוימות, היא שוק נצלני ואלים כלפי נשים באותן מדינות.

במציאות הישראלית שבה אנו חיות, טוענים כלפי מתנגדים לפונדקאות בחו"ל, כי עמדתם היא פריבילגיה של שבעים ושבעות. לשיטתנו, הצבעה על הפונדקאות בהודו כנצלנית – אינה פריבילגיה אלא המדובר באחריות שמוטלת עלינו כחברה. יש לנו מחויבות להצביע על התופעה ולכנות אותה בשמה - ניצול. הנשים שנושאות ברחמן את הילדים הישראליים העתידיים הן נשים רעבות, שאת ההישרדות הכלכלית שלהן שילמו במחיר בריאותן, מצבן הרגשי והנפשי ולעיתים אף בבידוד חברתי.

העוני והמצוקה בהודו אינם תוצאה של תעשיית הפונדקאות. וודאי שלא ההורים המיועדים הם אלה שגרמו למצוקה הכלכלית שבה הנשים ההודיות מצויות. אבל ההחלטה לקחת חלק בתעשיית הפונדקאות מממנת ומבססת את התעשייה הזו שבה נשים עניות מארצות רחוקות, הופכות "מכונות פריז" לייצור ילדיכם. תעשיית הפונדקאות סוחרת בפריז של האשה; היא מפקיעה את הפריז מרשות האשה והופכת את הגוף הנשי לחלק מהשוק הכלכלי. פונדקאות מטעמי עוני איננה מעבודה בתעשיית היזע הנצלנית, ואולי אף גרועה ממנה. בעוד שבתעשיית היזע הגוף הוא זה

שמשועבד ונרמס תחת גלגלי הקפיטליזם, בפונדקאות אשה הנושאת ברחמה את ילדיהם של אחרים, לא רק משעבדת את גופה, אלא אף חווה התמודדות רגשית ונפשית שאין דומה לה.

תעשיית הפונדקאות מבוססת על כמיהה רגשית לילדים. השימוש במושגים מהעולם הכלכלי כמו "דרישת שוק", נועדו לנתק בין הבחירה האישית לבין פגיעה בגוף ורגשות האחר. במרכז "השווקים" הללו אין מכונות אלא נשים עניות בגיל הפריון. במציאות זו אינה תעשייה לגיטימית אלא סחר: סחר ברגשות אנושיים בסיסיים הכוללים את הכמיהה לילד/ה. סחר במושגים של נתינה, מעשה פילנתרופי ואוטונומיה על הגוף האנושי. וגם סחר שמשמעו החפצה של הגוף והפרטה של ההולדה בסיוע של טכנולוגיות רפואה מתקדמות, כמטבע העובר לסוחר. תהליך זה לא רק שמאפשר פגיעה בנשים עניות הרחוקות מהעין ולעיתים אף מהלב, אלא גם מגדיר מחדש את הרפואה ואת היחס לבריאות תוך חיבורם אל מרחבים זרים של שוק כלכלי ופשע.

מצוקתם של נשים וגברים המעוניינים להביא לעולם ילד ואינם יכולים לכך היא גדולה ואמיתית. האמפטיה והתמיכה שניתנות להם מובנות וראויות, אך כחברה השואפת להיטיב עם כל חברה, עלינו להתבונן בתמונה רחבה יותר. עד כמה רחוק הלכנו, כחברה וכיחידים, במסע לילד? המציאות מראה כי לעיתים המסע, החוצה גבולות גאוגרפים, חוצה גם גבולות מוסריים. מענה או אלטרנטיבה למבקשים להיות הורים, אל להם להסתפק ב"הספקה" של נשים פונדקאות כפתרון זמין. הפיכת פונדקאות לתעשייה ובמקרים הגרועים יותר לסחר, פוגעת פגיעה אנושה במעמד האשה, באוטונומיה שלה ובזכויות האנוש הבסיסיות שלה.

עדויות של נשים פונדקאיות בהודו³

סיפורה של ר'

ר' היא אשה נשואה בת שלושים, אם לתאומים בנים בני תשע לערך. היא חיה בפרברים הצפוניים של מומבי. על-מנת להגיע לביתה, יש לנווט דרך מבוך של סמטאות צפופות. גודלו של בית משפחתה הוא בערך 2.5 על 3 מ"ר. המדובר בחדר בעל קירות עשויים לבנים ותקרת בטון. בבית יש חיבור חשמל תקני, גז ומקרר, אך אין מים זורמים ואין שירותים. המשפחה משתמשת בתאי השירותים הציבוריים. הבית נשמר במצב מסודר ונקי.

תהליך הפונדקאות הובא לראשונה לידיעתה של ר' כשקראה מאמר בנושא בעיתון המקומי. במדור ה"דרושים" באותו עיתון, היא מצאה פרסום ובו מספר טלפון אליו מוזמנת להתקשר כל אשה המתעניינת באפשרות להפוך אם פונדקאית.

ר' התקשרה למספר שהופיע במודעה ודיברה עם סוכן עצמאי, שארגן עבורה ביקור בקליניקה לטיפול הפרייה חוץ-גופית במומבי. הסוכן הסביר את התהליך כולו ל- ר' וליווה אותה בכל אחד מהביקורים במרפאת ההפרייה החוץ-גופית. הסוכן מעולם לא הגיע לבקר את ר' או בעלה בביתם ומעולם לא הקדיש לה זמן כלשהו מעבר לביקוריהם המשותפים בקליניקה.

טרם הפיכתה לאם-פונדקאית, ר' עבדה בתחום טיפוח היופי – נשים הגיעו לביתה ושם היא טיפלה בפניהן, בצפורניהן וכדומה. בנוסף לכך היא לימדה יוגה ושעורי כושר גופני בבתייהם של אנשים. היא הפסיקה לעבוד לחלוטין במהלך הריונה. בעלה של ר' היה בעליו של עסק קטן שנכשל, מה שהיווה את הסיבה העיקרית לצורך של המשפחה בכסף באותה תקופה.

כשנשאלה האם היא סיפרה לחברותיה על החלטתה להפוך אם-פונדקאית, ר' השיבה שאין לה חברות או חברים, רק את בעלה שהוא חברה הטוב ביותר, ושהם כזוג נזקקים רק אחד לשניה ולא חשים צורך או רצון כלשהו לדבר עם חברים או לבקש עצה. היא ציינה כי היות ואין להם חברים להם הם חייבים הסברים, אין להם צורך להסתיר דברים. ר' סיפרה שיחסייה עם אמה שלה היו מתוחים ושהיתה להם מריבה (שהיתה לחלוטין לא קשורה בהחלטתה של ר' להפוך פונדקאית), שבעקבותיה ר' ניתקה כל קשר עם אמה.

---

³ הראיונות נאספו על ידי לורנס טרו, במסגרת תחקיר שערך לקראת כתיבת תסריט על סרט בנושא פונדקאות. הראיונות נערכו בסיוע מתורגמן.

ר' לא הבינה את החוזה עליו חתמה עם הקליניקה. הסיטואציה הכלכלית שלהם היתה כה נוראה, עד שבעלה הורה לה לחתום על כל מה שהיה מונח לפניו. ר' לא ידעה מה יקרה במקרה של הפלה או סיבוך כלשהו במהלך ההריון. היא אמרה שהיא פשוט שמה את מבטחה באמונתה באלוהים ושלא רצתה אפילו לחשוב על תרחישים שליליים. ר' היתה זהירה יותר במהלך ההריון הזה מאשר בזה בו הרתה את ילדיה שלה. בעלה לקח אחריות עליה כל הזמן, הביא לה את כל שנזקקה לו וטיפל בבניהם בעצמו, כך שלא יפול עליה כל עול.

במהלך ההריון ר' קיימה טקס תפילה רשמי למען הילדים שנשאה ברחמה במהלך שבעה חודשים, טקס שהיא ובעלה לא קיימו אפילו במהלך ההריון של ילדיהם הם.

ר' לא ניסתה להסתיר את הריונה מבניה והרשתה להם להניח שהם עומדים לקבל אח או אחות. אחרי הלידה היא סיפרה להם שבית החולים שמר את התינוק לזמן קצר להסתכלות, ורק לאחר תקופת מה כשהתברר סופית שהתינוק אכן לא יגיע לביתם בסופו של דבר, היא ישבה עם ילדיה והסבירה אחת ולתמיד את הסיטואציה כולה, בכנות גמורה.

ר' ילדה תאומים, בניתוח קיסרי. היא לא ביקשה לראות את התאומים לאחר הלידה. הסוכן שהביא את ר' לקליניקה לקח נתח גדול מכספה, כך שהיא קיבלה 175,000 רופי⁴ עבור התהליך כולו, כולל מקדמה שניתנה לה עבור הוצאות מחיה במהלך ההריון. ר' לא קיבלה שום כסף נוסף על לידת תאומים, או על כך שילדה בניתוח קיסרי (תשלום פיצוי נוסף עבור לידה קיסרית הוא פרוצדורה נפוצה בקליניקות שונות). ר' חשה שהסוכן רימה אותה, אך היא לא העלתה את הנושא בפני הרופאים בקליניקה. הדבר החשוב ביותר עבורה היה שהתינוקות נולדו בריאים ושהיא הרוויחה מספיק כסף להתמודד עם העול הכלכלי שהיה מוטל על משפחתה. עם הכסף שהרוויחה כאם-פונדקאית, ר' יכלה לשלוח את ילדיה לבתי ספר טובים יותר, שם הם יכולים עכשיו ללמוד גם אנגלית. ר' השקיעה גם 50,000 רופי בקרן השקעות עבור ילדיה.

לאחר שהשלימה את התהליך השלם כאם-פונדקאית, ר' החליטה לנסות ולהפוך בעצמה סוכנת והחלה בחיפוש אחר נשים בקהילתה המקומית, תוך שהיא מאתרת נשים המצויות בקשיים כלכליים ומציעה להכיר ביניהן לבין רופאי הקליניקה. ר' איתרה כתיסר נשים שהחלו בתהליך להפוך אמהות פונדקאיות. היא מצאה נשים נוספות רבות שתרמו ביציות בקליניקה. ר' מסבירה שלעיתים קרובות נרקמת עסקה צדדית בין הרופא והסוכן/ת, שבמסגרתה הם מסכימים לקחת נתח נוסף מהתשלום שזוג הלקוחות הסכים לשלם לאם-הפונדקאית.

⁴ בשל שינויים תכופים בשער הדולר מסמך זה יכול סכומים ברופי בלבד. להבנת סדרי הגודל, נכון ליום 30.5.2013, 100 רופי שווים 1.78 דולר ארה"ב. כלומר, במקרה זה 175,000 רופי מהווים כ-3,100 דולר ארה"ב.

ר' פוגשת את הנשים להן היא משמשת כסוכנת אך ורק בין כתלי הקליניקה. היא לא מגיעה לביתהן ולעולם לא יוצרת עמן חברויות אישיות. היא אומרת כי אינה מעוניינת לשמוע את בעיותיהן או סיפוריהן האישיים; היא מעדיפה לשמור את הדברים מקצועיים בלבד. המקרה היחיד בו ר' תגיע לביתה של מישהי מהנשים, יהיה במקרה של תורמת ביצית, כאשר ר' מגיעה כדי להזריק לנשים זריקות (שמטרתן יצירת גירוי לביוץ), פרוצדורה המחייבת עמידה בלוח זמנים מדויק. ר' מבצעת את ההזרקה בעצמה, למרות שאין לה כל הכשרה רפואית.

באופן טיפוסי, אם-פונדקאית חייבת לבקר בקליניקה פעמיים בחודש לצורך בדיקות ופיקוח על הטיפול התרופתי במהלך ההריון. בעלה של ר' מלווה אותה פעמים רבות בביקוריה אלה בקליניקה עם הפונדקאיות, כדי לוודא בקרה תמידית על כל המתרחש וכדי להבטיח שהם לא יפלו שוב קורבן למרמה, כפי שקרה בהריון של ר' עצמה. ר' ובעלה עובדים כיום כצוות בשיתוף פעולה מלא. כפי שהוא מעיד בעצמו, הבעל עובד כיום עבורה וכחלק מכך מלווה אותה לביקוריה בקליניקה או שומר על ילדיהם בבית כשהיא יוצאת לעבוד.

סיפורה של נ'

נ' היא אשה מוסלמית בת עשרים ושמונה. משום שהורי בעלה לא אישרו את נישואיהם, בשל המקום ממנו הגיעה / הקאסטלה לה היא משתייכת בהשוואה לשלו, הם נישלו את הזוג ואין להם כל קשר איתו.

ל-נ' יש שני בנים משל עצמה. היא שמעה לראשונה על פונדקאות כשנתקלה במוסף פרסומי בעיתון שעסק בכך. מאוחר יותר, חברה שלה סיפרה לה שהיא עברה זאת וקיסרה אותה עם פ', עובדת סוציאלית רפואית.⁵

אותה עו"ס רפואית הסבירה את התהליך, הבהירה שהיא לא תצטרך לקיים יחסי מין עם אף אחד ושהתהליך נעשה באמצעות העברת ביציות לתוך רחמה, דרך הזרקה בלבד. נ' סיפרה לבעלה ותגובתו היתה שכל עוד היא חשה שזה בטוח, מבחינתו היא יכולה להמשיך בדרך זו. נ' חיה במגורים לא חוקיים / קהילה הממוקמת במזבלה העירונית. אין לה מים זורמים או מקלחת. היא, בעלה ושני ילדיה חולקים חלל בגודל 3.5X3.5 מ"ר לערך. הקירות עשויים ברזל גלי. וילון משמש כדלת. תושבי העיירה מוסלמים ברובם.

העו"ס אמרה ל-נ' שהיא תקבל 200,000 רופי בעבור לידת הילד. נ' רצתה בכסף כדי לעבור מהעיירה למגורים ראויים יותר למשפחתה. נ' נפגשה עם הרופא, הפועל בקליניקה פרטית קטנה, וכיוון שלא יכולה היתה לקרוא את החוזה, חתמה בטביעת בוחן. נ' חשבה שמה שהיא עושה סותר את אמונותיה

---

⁵ העו"ס הרפואית עובדות בצמוד עם הקליניקות ולמעשה מתפקדות כסוכנות עצמאיות ומתווכות בין הנשים לקליניקה בהתאם

הדתיות, בשל העובדה שהיא צריכה לשאת ברחמה את ילדו של מישהו אחר, אך היא הגיעה למסקנה שהדבר היה חיוני ומשהו ושהיא עושה למען משפחתה, ושאלוהים יסלח לה על כך. מאז ועד היום היא מתפללת לסליחה.

בעלה של נ' עובד בשביל חברת מוניות, אך העסקתו אינה קבועה. במהלך 15 הימים הראשונים למחזור הטיפול נ' נשארה בקליניקה, הביציות המופרות הושתלו ברחמה והיא קיבלה זריקות הורמונים. בעלה הגיע לבקר אותה במהלך תקופה זו. נ' סמכה על העו"ס משום שהקליניקה הומלצה על ידי חברה, שעברה את אותו תהליך במסגרתה.

בקליניקה, היא טופלה על-ידי אחות מסוימת במרבית המקרים, ובקושי פגשה ברופא. לאחר 15 הימים בקליניקה, נ' חזרה הביתה. היא לא קיבלה כל סכום כסף באותו שלב, וגם לא אספקה של מזון כלשהו. ל-נ' לא היתה עבודה, כך שההריון לא השפיע על העסקתה. היא לא קיבלה שום שכר חודשי; היא היתה תחת הרושם שכל התשלום יועבר לה אחרי הלידה. נ' ניסתה לא לעשות שום מאמץ, בכדי להגן על ההריון. היא בישלה בישיבה על הרצפה, בכדי להמנע אפילו מהעומס שבעמידה. נ' גם שכרה עוזרת, לה שילמה מכספה הפרטי, כדי שזו תעזור עם עבודות הבית ועם הטיפול בילדיה, כדי להפחית בכך את עומס העבודה שלה ולהגן על הריונה.

על נ' היה להגיע לקליניקה לבדיקות פעמיים בחודש והעו"ס ליוותה אותה. היא פגשה באותה אחות כמעט בכל ביקור, אך מעולם לא את הרופא. האחות נתנה לה קלציום וויטמינים. הדיאטה של נ' לא השתנתה במהלך הזמן; היא אכלה בדיוק כמו קודם. נ' מעולם לא פגשה את זוג הקליניטים ולא ביטאה כל עניין במפגש איתם. בביקוריה בקליניקה, נ' דיברה עם כמה אמהות-פונדקאיות אחרות בחדרי ההמתנה ואלו דיברו על הזוגות-קליניטים שלהן, כמה הם נחמדים או על הדברים שהעניקו להן. אף אחת מהאמהות-פונדקאיות לא דנה בעסקה שעשתה עם הקליניקות במונחים של תשלום / שכר עבור הפונדקאות. נ' מעולם לא דיברה עם בעלה על מה תעשה בכסף שתקבל על הפונדקאות, הכל היה מיועד להיות חלק מההוצאה על רכישת בית חדש, לא היו כל תוכניות או ייעוד אחר לכסף. נ' לא חשבה על מה שיקרה במקרה בו היא תאבד את הילד, הדבר כלל לא עלה בדעתה, משום שהכל הרגיש לה בסדר גמור. בכל בדיקה ש-נ' עברה, היא קיבלה אישור שהכל בסדר. ההריון שלה לא באמת נראה, כך שלא היה עליה לדאוג לגבי הסתרת דבר מה מהשכנים ובניה היו כה צעירים עד שלא הבינו ממילא שום דבר לגבי זה.

כש-נ' היתה בחודש השישי להריונה, היא עברה בדיקה שגרתית נוספת והפעם נאמר לה על-ידי הרופא שיש בעיה עם הנוזל בשק ההריון ושהתינוק יבש. הרופא אמר לה שהיא צריכה להבדק בבית-חולים במיידיות; היא הלכה ישירות הביתה לאסוף כמה בגדים, הקליניקה שילמה עבור מונית שתסיע אותה לשם. נ' התקשרה לעו"ס הרפואית, שיצאה לבית-החולים מייד כדי לפגוש אותה. בשלב זה, נ' החלה לדאוג שתאבד את התינוק; באותה נקודה היא חשבה שאם היא תאבד את הילד, היא תקבל סכום כלשהו משום שהיא נשאה אותו למשך ששה חודשים. בבית החולים, נ' לא ראתה רופא, רק אחות שנתנה לה זריקה ואמרה לה לקרוא לה כשתצטרך עזרה ועזבה אותה לבד עם סדין ששימש מסך

והסתיר את חצי גופה התחתון משדה ראייתה. נ' אמרה שלאחר מכן, האחות עזבה אותה לבד לגמרי והלכה לישון.

שעות לאחר מכן נ' חשה כאב נורא והחלה לצרוח לעזרה. האחיות אמרו לה לדחוף את התינוק החוצה. נ' לא רצתה לאבד את הילד, אבל הכאב היה כה גדול עד שהיא דחפה אותו החוצה. היא לא קיבלה שום טשטוש או הרדמה, רק משככי כאבים חזקים מאד. במהלך זמן זה, כשהיתה בכאב כזה, נ' חששה לחייה שלה ולשלום ילדיה, משום שחשה שכל דבר יכול לקרות. לאחר סיום הפרוצדורה נ' אמרה לאחיות שהיא רוצה לראות את הילד, אבל האחיות לא הרשו לה, באמרו שהתינוק נולד מת. בעלה הגיע לבקר אותה, אבל לא דיבר עם הרופא. הבעל ניסה לנחם את נ' באומרו שהיא ניסתה לעשות משהו, אך בדיעבד הוא לא נועד להיעשות. נ' מעולם לא ראתה את הרופא ולא יכלה לשאול על מה שקרה. לאחר יומיים נוספים בבית החולים היא שוחררה, ולא קיבלה שום תמורה כספית.

העו"ס חשדה שהאחיות גרמו להפלה / לידה מוקדמת, משום שעד אותה נקודה כל הבדיקות היו בסדר ולא נראו בעיות עם ההריון. העו"ס כעסה על כך שהרופאים לא רצו לשלם ל נ' כלום. היא נפגשה עם הרופאה ודרשה שתשלם ל-נ' משהו, בעבור נשיאת הילד לששה חודשים – לפחות מחצית מהשכר שהובטח. הרופאה אמרה ש-נ' חתמה על חוזה בו ויתרה על שכרה במקרה של הפלה, אותו חוזה עליו חתמה נ' באצבעה. אפילו האחיות אמרו עו"ס ש- נ' לא טופלה בצורה טובה ושעליה לדרוש כסף מהרופאה. העו"ס עשתה כל שיכלה, אבל לא הצליחה לקבל כסף מהרופאה. היא איימה שלא להביא עוד אמהות לקליניקה למטרות פונדקאות, אבל עדיין הרופאה לא הסכימה לשלם כלום. העו"ס חשדה שהיתה בעיה בין זוג הקליינטים והרופאה, אולי שהזוג לא שילם את החוב שלו באותה נקודה, כך שהרופאה החליטה להפסיק את ההריון.

העו"ס הרגישה כל כך רע בשביל נ' עד שנתנה לה 4,000 רופי מכיסה, והיתה נותנת עוד לו היה לה. נ' משלמת 1,000 רופי בחודש בעבור שכירות במקום בו היא גרה. העו"ס אמרה לרופאה לשכוח משכרה כעובדת סוציאלית רפואית, בכדי לשלם ל-נ' לפחות משהו. אבל הרופאה סירבה. נ' מאמינה שהעו"ס הרפואית עשתה כל שיכלה בשמה ולא חשה כעס או תרעומת כלפיה בשל מה שקרה. נ' סומכת על העו"סית ועדיין רוצה לנסות לעבור איתה תהליך פונדקאות שוב, רק בקליניקה אחרת, משום שהיא עדיין רוצה את הכסף כדי שתוכל לקנות מקום מגורים אחר למשפחתה. נ' מתכוונת לנסות ולשכנע את בעלה לעשות זאת בפעם השניה. אם הוא יאמר "לא" היא לא תפעל בניגוד לעמדתו, אבל היא מתכוונת לעשות כל מאמץ לשכנע אותו.

סיפורה של נ'

נ' היא אשה נשואה באמצע שנות העשרים, אם לבת בגיל תשע שנים לערך. נ' אינה בעלת השכלה פורמלית ועובדת כעוזרת בית. היא חיה בפרברים המזרחיים של העיר. כדי להגיע לביתה יש לצעוד

ממושכות מהדרך הראשית. גודל החדר בו היא מתגוררת הוא 2.5 X 2.5 מ"ר לערך. בביתה יש חשמל, מקרר וחיבור לגז, אך אין מים זורמים או שירותים, כך ש-י חייבת להשתמש בברז פשוט ממנו מקבלים כל שוכני האזור את אספקת המים ובשירותים הציבוריים. בעלה משמש פועל באתרי צילום סרטים וממשיך בעבודתו זו למרות פגיעה המחייבת ניתוח ברגלו, כולל הכנסת פינים בעצם השוק שלו. הזוג היה מסוגל לשלם רק בעבור החלק הראשון של הניתוח, אך לא יכול היה לעמוד בעלות הוצאת הפינים, הדורשת ניתוח נוסף נפרד בעלות של כ-100,000 רופי, הוצאה בלתי צפויה מבחינתם. כדי לממן את הטיפול הרפואי לו הוא נדרש, בעלה של י' לקח הלוואה ממלווה מקומי, בעל עסק לתכשיטים בשכונתם. הצורך הנואש שעמד מאחורי הלוואה היה כה גדול, עד שהזוג לקח על עצמו מחויבות כספית שלבסוף לא יכול היה לעמוד בה. התכשיטן לא נוהג כמו משכונאי טיפוסי, אלא לוקח את התכשיטים כערבון שתמורתו ניתנת הלוואה ברבית של 2%. כאשר הלוואה מוחזרת, התכשיטים מושבים לבעליהם, אך אם בעל החוב לא עומד בתשלומיו, התכשיטן שומר את התכשיטים.

י' נפגשה עם סוכנת בשוק המקומי של השכונה בה היא גרה. כאשר י' הבינה מהסוכנת כי לא יהיה עליה לקיים יחסי מין עם אדם אחר במטרה להכנס להריון, היא הרגישה בטוחה מספיק עם הרעיון של הפיכה לאם-פונדקאית. הסוכנת לקחה את י' לקליניקה, ומעבר לפגישתן הראשונה בשוק, זו הפכה להיות מכאן והלאה מקום המפגש היחיד ביניהן. בכל פעם ש-י' התקשרה לסוכנת כדי לספר לה שהיא הולכת לקליניקה, זו היתה מגיעה באופן מיידי. מעת לעת, הרופאים בקליניקה שאלו את י' לגבי הסוכנת – באיזו דרך היא מתנהלת מולה והאם היא זמינה בכל פעם ש-י' צריכה משהו.

שני הוריה של י' נפטרו ובעלה אינו קרוב להוריו שלו, לכן קבלת אישור מהמשפחה לא היתה בעייתית מבחינתם. אחותה הגדולה של י' נפטרה בילדותה ולא נותרו לה אחים או קרובי משפחה אחרים להתייעץ איתם לגבי החלטתה.

י' המשיכה לעבוד במהלך הריונה ולמעשה לא התייחסה אליו באופן שונה מהותית מהתקופה בה היתה בהריון עם ילדתה שלה, פרט לכך שעברה עם משפחתה לדירה קרובה יותר לקליניקה בה קיבלה טיפול. הסיבה העיקרית לכך, לא היתה לשם הנוחות, אלא על-מנת להסתיר את ההריון משכניה והקהילה המקומית בה היא חיה. כאשר ההריון שלה התחיל להראות, היא הפסיקה לעבוד כעוזרת ונשארה בבית במהלך היום, כשבעלה המשיך לעבוד באתרי צילום סרטים.

י' חוותה סיבוכים במהלך ההריון ויום אחד החלה לדמם. היא התקשרה מייד לסוכנת שקבעה להפגש איתה בקליניקה. הרופאים ערכו בדיקות ושאלו את י' האם עבדה והתישה עצמה או שהרימה דבר מה כבד. י' אמרה להם שלמרות שהיא פסקה מלעבוד במטרה שלא לשים את עצמה תחת לחץ כלשהו, היא המשיכה להביא מים למשפחתה מהברז הציבורי ולסחוב משקל זה בדרך חזרה לביתה. הרופאים אמרו לה שיייתכן כי הדימום נגרם מהרמה זו. י' התקשרה ל-10 הנשים הנוספות שטופלו באותה קליניקה והיו בהריון באותו זמן והתברר לה שהיא היחידה שחוותה סיבוכ כזה, כך שהיא האשימה

את עצמה ואת מטלות אחזקת הבית שביצעה בדימוס. לאחר בדיקות נוספות מרובות ואולטראסאונדים, י' קיבלה אישור ושחררה מהקליניקה.

בחודש השביעי להריונה, י' הובהלה לחדר הלידה. הרופאים הורו לה שלא להכנס לבהלה, משום שסטרס עלול לפגוע בילד. בעלה בא מהעבודה להיות לצד מיטתה והסוכנת היתה איתה אף היא. י' ילדה תאומים, חודשיים לפני הזמן, בניתוח קיסרי. היא נאלצה להשאר בקליניקה 15 ימים לאחר הלידה, ללא שידעה האם תהיה זכאית לתשלום. כאשר היא שאלה את הסוכנת היכן עומדים הדברים, זו אמרה לה לא לדאוג, לנוח ולהבריא והבטיחה שבית-החולים יטפל בה בצורה טובה. כאשר י' שוחררה, הרופאים דיווחו לה כי התינוקות היו בריאים והיא קיבלה את יתרת התשלום שלה. הסכום הסופי שהיא קיבלה עבור הניתוח היה 250,000 רופי.

י' אומרת כי לא תהיה אם-פונדקאית שוב, שזה היה משהו שהיא עשתה ישירות בעבור מימון חשבונותיו הרפואיים של בעלה ושכעת כשההלוואות הללו הוחזרו, אין לה כל סיבה להיות פונדקאית שנית. היא אומרת שהיא התיידדה עם הסוכנת במהלך ההריון שלה ושכיום הן מדברות אחת עם השניה פעם או פעמיים בשבוע.

(פגישה שניה)

בעל הבית של י' ובעלה נתן להם הלוואה ברבית של 10% במטרה לשלם עבור הניתוח של הבעל. לבעל הבית אין משרד, י' או בעלה הולכים לביתו לצורך תשלומים. לא היה חוזה חוקי לגבי ההלוואה, כך ש-י' פשוט רשמה לעצמה את המאזן. אם י' איחרה בתשלום החודשי, נוספה לחשבון תוספת של 10% בגין איחור.

י' מכרה גם כמה מתכשיטיה למשכונאי המקומי, שחייב אותה בריבית 2% על הסחורה. התכשיטין מחזיק את התכשיטים כערבון כנגד הלוואה הניתנת על בסיס התכשיטים, הלוואה שחייבת להיות מוחזרת בתוספת ריבית של 2%, אחרת בעל החוב אינו עומד בהתחייבותו והתכשיטין שומר את הסחורה אצלו.

מהכסף שהיא הרוויחה כשהפכה אם-פונדקאית, י' היתה יכולה לשלם חלק מההלוואה, אך כאשר בעל הבית מכר את הנכס שהם שכרו ממנו למשפחה אחרת, י' ובעלה הוכרחו לעזוב. כדי לעבור למשכן חדש, י' ובעלה נדרשו להעביר מקדמה, ויש להם קושי לקבל הלוואה מהבנק משום שעבודת הבעל אינה קבועה, במובן שהוא מתוגמל עליה במזומן ולא באמצעות משכורת המועברת לחשבונו. משום שלא היה בידיו להוכיח הכנסה קבועה, לא היה זה אפשרי לקבל הלוואה מהבנק. מה שהם מנסים לעשות כיום הוא להשיג מהבנק הלוואה על שם אחיו של הבעל, העובד במזח הנמל ומקבל משכורת קבועה בחשבונו. באופן כזה הוא יוכל להעביר אליהם את הכסף מההלוואה והם יוכלו להחזירו לאחר מכן.

סיפורה של ש'

ש' היא אשה נשואה בת שלושים עם שני ילדים צעירים. מצבה הכלכלי של המשפחה היה כה קשה, עד שאספקת מזון לילדיה הפכה מאבק קבוע. בשל מחסור בכסף, ש' ובעלה חיו עם הורי הבעל במגורים דלים בשכונת עוני והיחסים בינה ובין חמיה היו מתוחים ביותר. ש' אינה בעלת השכלה פורמלית וחיה כ-80 ק"מ ממומבאי.

במטרה לעשות משהו לגבי מצבה הכלכלי, ש' שאלה חברה שעבדה כעוזרת בית, אם ישנן עבודות משק בית כלשהן פנויות עבורה. החברה אמרה ל-ש' שלא ידוע לה על כל משרה פנויה במשק בית, אך היא הכירה קליניקה בשכונה המקומית בה היא עצמה עבדה כעוזרת בית, ששילמה לנשים עבור פרוצדורות רפואיות מסוימות. חברה זו של ש' לא היתה סוכנת של הקליניקה, היא פשוט הכירה אותה בזכות העובדה שעבדה בבית באותה שכונה. ש' הלכה ישירות לקליניקה בעצמה כדי לברר פרטים נוספים, ולכן היא מעולם לא התקשרה עם סוכנת כלשהם, אלא עמדה בקשר ישיר עם צוות הקליניקה והרופאים עצמם.

לאחר ביקורה הראשונה בקליניקה, שם נפגשה עם מנהל המעבדה שהסביר לה את הצדדים הטכניים של הפרוצדורה הרפואית, היא חזרה לקליניקה פעם שניה עם בעלה, ומנהל המעבדה שב והסביר הכל, הפעם לשניהם יחד. החלק שהקשה ביותר על החלטתה של ש' היה החלק המוסרי. היא חשה שהעניין כולו מנוגד לדת שלה. ש' מגיעה ממשפחה מוסלמית שמרנית ביותר, והיא ובעלה מחשיבים עצמם מוסלמים מאמינים. ש' פתרה מבחינתה את הדילמה בהגיעה למסקנה שאלוהים ייסלח לה על מעשיה, משום שהיא פועלת מתוך צורך לספק את צרכי ילדיה שלה.

ש' אמרה שלא חשה בצורך להתייעץ עם מי מחבריה על החלטה זו ושלא היה לה איכפת מה אנשים יחשבו עליה במקרה ויגלו על התהליך. הוריה של ש' חיים רחוק מהעיר והשאלה אם לדון איתם בנושא לא עלתה כלל על הפרק, משום שידוע היה ברור שאם החדשות על כך היו מופצות בכפר בו גדלה, היא היתה מנודה ומוחרמת בשל האיסור החמור בדת שלה על מעשיה. ש' ובעלה היו מודעים היטב גם לכך שהוריו שלו לעולם לא יבינו את נושא הפונדקאות ושלא היתה כל תקווה כי אלה ייתנו ביום מן הימים את ברכתם לתהליך, גם במקרה זה בשל סיבות שבבסיסן אמונה דתית. בשל נסיבות אלה, ש' ובעלה הביאו בפני הוריו טיעון רציני ששימש כתירוץ לעקירה מבית ההורים לדירה שכורה למהלך כל תקופת ההריון. הדבר איפשר ל ש' ובעלה לשמור את הריונה בסוד משני זוגות ההורים.

ש' עברה להוסטל המיועד לאמהות-פונדקאיות, המופעל ומנוהל על ידי הקליניקה, למהלך החודשים האחרונים של הריונה. בתה הצעירה של ש' היתה רשאית להשאר איתה בהוסטל. האמהות-פונדקאיות נשארות בהוסטל 24 שעות ביממה 7 ימים בשבוע, ומוסעות הלך וחזור אל הקליניקה לצורכי אולטרסאונד וטיפולים רפואיים. מסופקות להן ארוחות ומשפחותיהן מורשות לבקרן פעם בשבוע. הנשים מורשות לעזוב את ההוסטל אך ורק בכדי להשתתף במספר ארועים משפחתיים וגם זאת אך ורק באישור צוות הקליניקה.

ש' לא חוותה סיבוכים כלשהם במהלך ההריון וילדה בניתוח קיסרי. היא רצתה לראות את הילד/ה לול/לה נתנה חיים רק לרגע, אבל זוג הלקוחות לא אישרה את בקשתה, כך שהיא מעולם לא ראתה את הילד/ה. לאחר הלידה ש' ובעלה לא התפייסו עם הורי בעלה של י' ואין להם כמעט קשר עם הוריהם.

ש' נרשמה בהמתנה להפוך לאם-פונדקאית בפעם השנייה.

סיפורה של ס'

ס' היא אשה בראשית שנות העשרים שלה; היא נשואה עם שני ילדים צעירים, בת ארבע ותינוק בן שנה. ל-ס' אין השכלה פורמאלית והיא חיה בפרבר צפוני של מומבאי. מעונה ממוקם בקומה הראשונה וכדי להגיע אליו יש לטפס על סולם תלול. חדר המגורים של המשפחה הוא בקושי בגודל 2X2 מ"ר והזוג חולק אותו עם שני ילדיהם. הגג עשוי בטון ויש חשמל, אך אין להם מים זורמים או שירותים ותנאי החיים שלהם אינם יכולים להיחשב כהיגייניים. המים שלהם נלקחים מהברז הציבורי והם משתמשים בשירותים הציבוריים.

ס' קיבלה פנייה ראשונית מסוכנת לגבי פונדקאות בשוק הקרוב לבית אמה. הסוכנת הזו הציעה למעשה לה לראשונה להפוך אם-פונדקאית. באותו זמן ס' חיה עם הורי בעלה ורצתה עד מאוד מקום משלה. היא לא עבדה משום שבעלה היה נגד זה; הוא חש שכבעלה, הוא צריך להיות מי שיפרנס את המשפחה והיה לו עסק קטן ועצמאי של קייטרינג.

לאחר שהסוכנת הסבירה ל-ס' שהיא לא צריכה לשכב עם גבר אחר, והמדובר פשוט במקרה של השתלת ביציות ברחמה, ס' החליטה שזה משהו שהיא רוצה לעשות. הסוכנת סיפרה לה שעברה בעצמה את התהליך, והבטיחה לה שלא היה לה משהו לדאוג לגביו, שבית החולים יטפל בהכל.

אמה של ס' היתה האדם הראשון שהיא סיפרה לו על הרעיון. האם היתה נגד הרעיון ובאופן בסיסי הדירה את עצמה מהנושא כולו, כשהיא מבהירה ל-ס' שאם זה משהו שהיא מתעקשת לעבור היא

מוזמנת לעשות כן, אך שלא תבוא אליה (לאם) בבקשת עזרה או עצה ושתדע שהיא תהיה בזה לבדה. ס' לא סיפרה לבעלה על הרעיון והחליטה להפוך אם-פונדקאית ללא התייעצות עמו.

היא הלכה לבקר בקליניקה, מלווה על ידי הסוכנת, שהכירה אותה למנהל המעבדה ולרופאים. היא חתמה על החוזה להפוך אם-פונדקאית ללא ידיעת בעלה. ס' חשה שהסוכנת, שבשום שלב לא ביקשה ממנה ישירות כסף כלשהו, מתייחסת אליה יפה מאד. ס' לא יודעת כמה כסף הסוכנת קיבלה מהקליניקה.

יום אחד, כשעמדה לעזוב את הבית לצורך ביקור שגרתי בקליניקה, בעלה הגיע במפתיע והתעמת איתה, תוך דרישה לדעת לאן עמדה לצאת. זה היה האופן בו נודע לבעלה על החדשות. היא הציעה לקחת אותו לקליניקה עמה, כך שהרופאים יוכלו להסביר לו הכל, אך הוא סירב, באומרו שהוא יילך לקליניקה אך ורק אם וכאשר הוא יהיה נחוץ שם, במקרה בו הרופאים יבקשו ממנו להגיע, אך אינו מעוניין להגיע ללא שקיבל הזמנה. הבעל הלך להפגש עם הסוכנת בביתה וזו תיארה בפניו את כל היתרונות של הפונדקאות, כשהיא שמה דגש על החיובי ומציגה את כל התהליך דרך "משקפיים ורודים", כפי שהוא מתאר זאת.

ס' לא סיפרה למי מחבריה על מעשיה ובעלה לא סיפר למישהו מחבריו גם הוא. כשהם סיפרו להורי בעלה, חמותה של ס' הטיחה ביקורת קשה על החלטתה. ס' שאלה בסרקסטיות האם חמותה מתכוונת או לא לתת להם את הכסף שהם צריכים בעבור בית משלהם והבהירה שאם לא, חמותה מוזמנת לשמור את דעותיה לעצמה.

עם המקדמה בת 50,000 הרופי ש-ס' קיבלה מהקליניקה עבור הוצאות מחייה, היא שכרה עם בעלה בית בחלק אחר של העיר, שם הזוג חי במהלך כל תקופת ההריון. שני ילדיה הקטנים נשארו עם הורי בעלה, כך שהיא לא ראתה אותם כלל כשהיא היתה בהריון. ס' לא רכשה לעצמה חברים או דיברה עם השכנים בבית החדש אליו עברו. היא נשארה בפנים כמעט כל הזמן, פרט למקרים בודדים בהם בעלה לקח אותה לראות סרט או לאכול במסעדה. בכל יתר הזמן, כשבעלה יצא, ס' נעלה את הדלת מבפנים ונשארה לבדה.

ס' נפגשה עם הלקוחות שנעזרו בשירותיה, זוג ממוצא הודי בעלי אזרחות זרה שחיו בגואה. הזוג הביא לה אגוזי קשיו ופירות. היא ילדה את תינוקה בלידה רגילה. היא חששה מאד מהסיכוי שתצטרך לעבור ניתוח קיסרי, דאגה שהפכה לחרדה העיקרית שלה במהלך ההריון.

מהכסף שקיבלה מהפונדקאות, ס' ומשפחתה יכלו לעבור לדירה משלהם, להשקיע בפוליסת ביטוח חיים לבתה וביתרת הכסף לשלם עבור כמה תכשיטים לחתונת אחי בעלה (בעלה של ס' הוא הבן הבכור במשפחתו וככזה מחויב לתמוך במשפחתו בדרך זו).

ס' החליטה להיות שנית לאם-פונדקאית. בעלה לא אוהב את הרעיון שאשתו תעשה כן, בעקרון משום שהוא נגד הרעיון שהיא תעבוד בעבודה מסוג כלשהו, הוא היה מעדיף שתהיה עקרת בית, אך כיוון שהוא אינו מסוגל להרוויח מספיק כסף לפרנסת משפחתו, הוא לא ניסה למנוע או להניא אותה מלהיות שוב לאם-פונדקאית. ס' מרוויחה כיום כסף גם מעבודות תפירה שהיא מבצעת בביתה, משום שהיא נחושה להרוויח הכנסה נוספת בכל דרך אפשרית.

סיפורה של צ'

צ' היא אשה בת שלושים, נשואה עם שני ילדים – בת עשר ובן חמש. צ' אינה בעלת השכלה פורמאלית. היא חיה 60 קילומטר מחוץ למומבאי על ציר המסילה הראשית, מחוץ לאזור המוניציפאלי של מומבאי. היא חיה בסמוך לתחנת הרכבת בבית לבנים ותקרת בטון. גודל החדר הוא בערך 4.2 על 1.8 מ"ר. יש לו תקרה גבוהה, חיבור חשמל רשמי, מקרר וגז, אך אין בו מים זורמים ושירותים. המשפחה משתמשת בשירותים הציבוריים ובמי ברז חיצוני.

בעלה של צ' עובד ככח עזר רפואי בבית חולים, שם הוא מרוויח משכורת של 2,000 רופי בחודש. טרם הפיכתה לאם-פונדקאית, ל-צ' לא היה כסף לבגדים, כמו גם כסף למזון לילדיה. בני המשפחה הלכו לישון רעבים פעמים רבות, לאחר ששתו רק מים חמים לפני הכניסה למיטה. היה קושי לשלם את שכר הדירה ופעמים רבות הם נזרקו לרחוב עד שהבעל הצליח לשלם שוב והם יכלו לחזור למגורי הסלאם שלהם. המשפחה חיה בתנאים אלה במשך ארבע שנים.

צ' חיפשה עבודה במשק בית, כשפגשה סוכנת שסיפרה לה על פונדקאות. סוכנת זאת היתה אשה מבוגרת בשנות הארבעים-חמישים שלה. כשהסוכנת תיארה לראשונה את התהליך של הפיכה לאם-פונדקאית, צ' לא הבינה נכון וחשבה שהוא כרוך בויתור על ילדיה שלה והעברתם לאימוץ. היא נפגשה עם הסוכנת שלה פעמיים נוספות, וזו הבהירה לה שאין לכך שום קשר לקיום יחסים עם גבר אחר או לקיחת התינוק שלה ממנה, רק שהביציות של מישהי אחרת יושתלו ברחמה. הסוכנת אמרה ל-צ' שהיא תקבל 175,000 רופי אם תהפוך אם-פונדקאית. היא הבטיחה לה שהיא תטופל היטב על-ידי הקליניקה, אך היתה גם ישרה מספיק כדי להזכיר לה שהמדובר בלידת ילד ושכל דבר יכול לקרות.

כש-צ' סיפרה לבעלה על כך, הוא כעס מאוד תחילה, אך מאוחר יותר, כאשר נפגש עם הסוכנת וזו הסבירה לו הכל, הוא נרגע. צ' הלכה לקליניקה עם בעלה, לו היו הרבה שאלות לרופאים, אך צ' התעקשה שהוא לא ישאל שאלות, שהיא כבר החליטה לעשות זאת ושהיא רק רוצה לחתום על החוזה. צ' אומרת שהיא לא הבינה את החוזה עליו חתמה עם הקליניקה.

צ' הסבירה את הסיטואציה לבתה בת התשע, שהיא עומדת לשאת תינוק בשביל זוג שלא יכולים להוליד ילדים, עבור תשלום כספי. בתה לא הביעה התנגדות ולא הגיבה באופן שלילי. צ' סיפרה גם לאמה וזו אמרה שהיא עומדת לעשות מעשה טוב, להביא ילד לזוג חשוך ילדים.

הקליניקה נתנה ל-צ' מקדמה עבור הוצאות חיים, אותה המשפחה חסכה כשהמשיכה להתגורר באותו מקום במהלך תקופה ההריון. כדי להגן על התינוק אותו נשאה, היא לא נסעה לקליניקה ברכבת אלא במוניות. היא לא נקטה בהגנה כזאת במהלך ההריונות של ילדיה שלה. בכל פעם ש-צ' יצאה לקליניקה, הסוכנת התלוותה אליה.

צ' ילדה ילד/ה בניתוח קיסרי ולאחר שעזבה את בית-החולים ביקרה במקדש והתפללה למען התינוק/ת.

לאחר שקיבלה את הכסף שהובטח לה, צ' ומשפחתה עברו לדירה באזור אחר, שיפור משמעותי ממגוריהם הקודמים. כש-צ' סיפרה לקליניקה (לרופא) על מצבה הכלכלי ועל כך שהיא עדיין צריכה עשרים או שלושים אלף רופי נוספים כדי שתוכל לשלם את מס הרכוש על הדירה אליה עברו, הרופא ייעץ לה להרוויח כסף נוסף על-ידי כך שתהפוך סוכנת בעצמה ותביא לקליניקה נשים שיהיו מעוניינות להפוך אמהות-פונדקאיות בעצמן.

צ' ניסתה לאתר כמה מהנשים בעיר שלה ולספר להן על פונדקאות, אבל נכון לעכשיו אף אחת לא הביעה עניין. צ' מחכה להפוך אם-פונדקאית שוב, זאת הפעם במטרה לגייס מימון לנדוניה של בתה.

סיפורה של ו'

ו' היא אשה נשואה בת שלושים וחמש, אם לבן יחיד בגיל שמונה-תשע. לבעלה של ו' יש דוכן קטן למכירת חטיפי מזון, אך הוא אינו מרוויח מספיק כסף כדי לשלם עבור הצרכים הבסיסיים של מזון, ביגוד ומגורים של משפחתו. ו' היא אשה משכילה. המשפחה חיה בפרברים הצפוניים של מומבי. כדי להגיע לבית המשפחה יש צורך לנווט במבוך צפוף של סמטאות ובתים. היא חיה בקומה הראשונה וכדי להגיע לדירה יש צורך בטיפוס על סולם. גודל החדר הוא 1.8 על 3.6 מ"ר לערך. המדובר בחדר עם קירות לבנים ותקרת בטון קבועה. יש לו חיבור למערכת החשמל הרשמית, גז ומקרר, אך אין מים זורמים ושירותים. המשפחה משתמשת בשירותים הציבוריים ומקבלת מים מהברז העירוני. הבית נשמר מסודר ונקי.

ו' היא חברת ילדות של ר', סוכנת פונדקאות שהיתה בעצמה בעבר אם פונדקאית (ראה לעיל). יום אחד, ו' פגשה את ר' בשוק המקומי וזו שאלה את ו' מדוע היא נראית כל-כך מדוכאת וחולה. ו' סיפרה שלמשפחתה היו המון בעיות כספיות ושהיא לא היתה מסוגלת להתמודד עם המאמץ המתמשך הזה.

ר' אמרה ל-ו' לבוא לבקר אותה בביתה ושהיא מכירה דרך בה ו' תוכל לפתור את בעיותיה הכלכליות. ו' הלכה לפגוש את ר' כבר ביום המחרת וזו הסבירה לה הכל אודות פונדקאות.

כש-ו' חזרה הביתה וסיפרה לבעלה אודות הדברים, דאגתו הראשונה היתה מה תחשוב הקהילה המקומית. תגובת אשתו לזה היתה פשוטה – היות שהקהילה המקומית מעולם לא עזרה לשים אוכל על השולחן למען משפחתם אין צורך להתחשב בדעתה בהקשר זה. הזוג כבר היה מודע לתהליך הפונדקאות מתכניות טלויזיה ומאמרי עיתונות שהם ראו וקראו בנושא, כך שהם ידעו שהדבר קיים ומה באופן בסיסי הוא מצריך.

אמה של ו' היתה האדם הבא אותו שיתפו. האם היתה תומכת מאד, באומרה לבתה שהיא עושה דבר טוב בכך שהיא נותנת לזוג את המתנה הזו של ילד ושאלוהים יפצה אותה בעבור זה. אביה היה תומך אף הוא. ו' ובעלה החליטו שלא לספר להוריו, משום שאלה חיו רחוק מהעיר, בכפר.

ר' ליוותה את ו' בכל ביקור שהיא ערכה בקליניקה. התשלום ש-ו' קיבלה עבור היותה אם-פונדקאית היה 300,000 רופי. אחרי 5 חודשים היא ובעלה עברו למגורים בשכירות, בשכונה אחרת, כך שחבריהם בשכונה ובקהילה לא יגלו על הפיכתה של ו' לאם-פונדקאית. בנם נשאר עם סבתו וסבו באותה תקופה, כך שבמהלך ארבעת החודשים האחרונים להריונה, ל-ו' לא היה כל קשר עם בנה שלה. ביתם של בני הזוג לא הושכר באותה תקופה ועמד ריק.

ו' לא חוותה סיבוכים כלשהם במהלך הריונה והלידה היתה קצרה מאד. בתוך 24 שעות מאז נכנסה לבית-החולים כדי ללדת, הכל היה מאחוריה. ו' נפגשה עם זוג הלקוחות, זוג הודי מדלהי. לאחר הולדת הילד/ה, זוג הלקוחות רכש מחשב לבנה של ו' כמתנה.

כאשר הזוג שב לביתם לאחר הלידה, השכנים שלהם שאלו שאלות, אך ו' ובעלה פשוט התעלמו מהם. הזוג השתמש בכסף כדי להשקיע בקרן על שם בנם ולרשום אותו לבית-ספר טוב יותר, בו מלמדים אנגלית. דמי שכר הלימוד של בנם עומדים על 700 רופי לחודש לערך. הזוג לא רכש שום פריטים אישיים עם הכסף שהם הרוויחו מהפונדקאות; הם לא קנו שום דבר לעצמם.

ו' אומרת שהיא מעוניינת להפוך אם-פונדקאית שוב, אך משום שהיא בת 35 כיום, הקליניקה לא תקבל את מועמדותה.

סיפורה של ק'

ק' שמעה על פונדקאות מפרסומים בעיתון. גיסתה של ק' היתה בעצמה פונדקאית וסיפרה על כך ל-ק'. הגיסה אמרה לה שהמדובר בתהליך בטוח, שלא היה עליה לקיים יחסים עם אף גבר, שהכל היה נאות ותקין. הגיסה לא סיפרה על תהליך הפונדקאות להוריה, שחיו רחוק מהעיר, בכפר.

ק' נזקקה לכסף במטרה לקנות נכס למגורים בכפר של בעלה, על שמו של בעלה. ל-ק' יש ילד בן שלוש-ארבע. המשפחה עברה לעיר מהכפר כדי להרוויח כסף, כחלק מתכנית שנועדה להחזירם בסופו של דבר לכפר. למרות שהבית בכפר ש-ק' שילמה עליו רשום על שם בעלה בלבד, היא חשה שהמדובר בדבר טוב שכן יום אחד בנה / ילדיה יירשו אותו.

גיסתה של ק' הפגישה אותה עם ר', שהיתה העובדת הסוציאלית הרפואית שליוותה את הגיסה בתהליך הפונדקאות שלה. ק' נפגשה עם ר' בביתה של זו, ור' הסבירה לה הכל. ק' לא סיפרה לחמה וחמתה על התכנית, משום שממילא אלו חיו בכפר מרוחק. לאמה שלה ק' סיפרה על כוונותיה, משום שהיא חיה קרוב וכיוון ש-ק' רצתה לחיות קרוב אליה בשלושת החודשים האחרונים להריון, כך שלא היה זה אפשרי להסתיר ממנה את ההריון. במהלך שלושת חודשי הריון אחרונים אלה, יש מימון הניתן מבית-החולים למזונה של האם-הפונדקאית, אך במהלך ששת החודשים הראשונים להריון האמהות-פונדקאיות עומדות ברשות עצמן ולא מקבלות כל ייעוץ לגבי התפריט שלהן.

ק' מעולם לא נפגשה עם זוג הזרים שהיו הקליינטים של הפונדקאות, ר' נפגשה איתם בקליניקה במקומה. הזוג הזר דאג בעיקר מהאפשרות שבשלושת החודשים הראשונים להריון, ק' תקיים יחסי מין עם בעלה, והם לא יוכלו להיות בטוחים לחלוטין שהילד יהיה שלהם. ר' הבטיחה לזוג שלא יהיו יחסי מין בשלושת החודשים הראשונים. במרבית המקרים זוגות זרים אינם מעוניינים בקשר עם האמהות-הפונדקאיות, משום שהם דואגים שהפונדקאית תרצה לדון איתם מחדש בתנאים הכספיים ולבקש תוספת, ולכן הם מעדיפים לקיים את כל המגעים דרך הקליניקה או העובדת הסוציאלית הרפואית.

המדיניות של קליניקות מסוימות, מחייבת את הפונדקאיות לעבור למגורים שכורים ייעודיים במהלך שלושת החודשים האחרונים להריון, קרוב יותר לקליניקה עצמה, כך שאם משהו קורה, הן יוכלו להגיע לקליניקה מהר מאד. הקליניקה מעבירה לעובדת הסוציאלית הרפואית סכום כסף מסוים עבור שכר הדירה והיא זו האחראית למו"מ עם בעלי הבית ולתנאי השכירות.

ק' לא רצתה ששכניה ידעו שהיא הופכת פונדקאית, כך שלא סיפרה לאיש על מעשיה. לאחר הלידה, ק' סיפרה לחברה או שתיים איך הפונדקאות "עובדת", ללא שהודתה שהיא עברה זאת בעצמה אלא רק שהיא מכירה את התהליך, אבל עד כה אף חברה לא הראתה עניין באפשרות. ר' אמרה ל-ק' שאם היא תוכל למצוא מועמדות נוספות לפונדקאות עבורה, היא תהיה זכאית לשכר טרחה. ל-ק' היתה לידה

קלה והיא שהתה בבית-החולים 10 ימים. ק' רוצה להפוך שנית לפונדקאית ואינה חושבת שעבודה כאם-פונדקאית תגרום לה לחשוב פעמיים אם להביא לעולם עוד ילדים משלה.

סיפורה של פ'

פ' למדה על פונדקאות באמצעות גיסתה, שעשתה נסיון להפוך אם פונדקאית אך נכשלה בנסיונה להכנס להריון במשך שלושה מחזורים, כשביציות מופרות הושתלו ברחמה אך לא התפתחו עוברים או תהליך הריון.

פ' רצתה את הכסף שהובטח לה כתוצאה מפונדקאות כנדוניה לילדתה בת השלוש-עשרה. ל פ' יש גם בן בגיל שש-עשרה. בעלה של פ' עובד כבנאי. פ' ובעלה עברו מהכפר לעיר עם תקוות להרוויח כסף.

פ' יצרה קשר עם ר', העובדת הסוציאלית הרפואית, וכיוון ש פ' עברה את כל הבדיקות הרלוונטיות, העו"ס לקחה אותה לקליניקה בתור מועמדת לפונדקאות. ההורים של פ' חיים בכפר מרוחק, כך שלא היתה בעיה להסתיר מהם את העניין.

במהלך 15 הימים הראשונים לאחר השתלת הביציות המופרות בגופה, האם הפונדקאית חייבת לקבל זריקות, כדי למנוע קבלת מחזור ולהבטיח שהעוברים נשארים בחלל הרחם. בפעם הראשונה בה פ' החלה בתהליך פונדקאות, היא נשארה במגורים ייעודיים משותפים לאמהות-פונדקאיות המופעלים בידי הקליניקה וקיבלה את כל זריקות ההורמונים שם. בנוסף לזריקות קיבלה גם גלולות. שלב ההורמונים מכאיב מאד לפונדקאיות. פ' איבדה את תאבונה והיה עליה לשכב כל היום. הזריקות שמנוניות כמעט כמו שמן, החומר קשה מאד להזרקה ואינו נספג בגוף בקלות או ברצון. בעלה של פ' הגיע לבקר אותה כשהיא נשארה במגורים המשותפים והיה מודע לכאב שהיא היתה נתונה בו, אך לתפישתו כדי לקבל משהו שאנחנו צריכים או משתוקקים אליו, יש להקריב או לסבול.

לאחר 15 יום הקליניקה ערכה בדיקת דם והסיקה ש פ' לא נכנסה להריון. פ' סבלה מכאבים במשך חודש ודיממה דימום מאסיבי. לאחר חודש פ' החלה שנית בתהליך הפונדקאות; הפעם היא לא עברה להתגורר במגורים המשותפים אלא נשארה בביתה ו-ר' ביקרה אותה כל יום בליווי בעלה והזריקה לה את הזריקות בעצמה.

פעם נוספת, פ' סבלה מאד מהשפעת זריקות ההורמונים ולמעשה היה עליה להשאר במיטה מהלך רוב היום, כשהיא חסרת יכולת לעבוד או לדאוג למטלות הבית, כך שהיא השאירה את כל אלה לטיפולה של בתה. במהלך 15 ימי הזריקות, ל-פ' לא היה תאבון והיא חשה חולה מאד. לאחר 15 יום, ר' לקחה אותה לקליניקה, שם, פעם נוספת, נלקחה ממנה בדיקת דם, אך התוצאות היו שוב שליליות.

בעבור הפעמיים בהן עברה פ' את התהליך, היא קיבלה 10,000 רופי. היות והיא נכשלה בשני נסיונות כניסה להריון, ר' הפסיקה להמליץ עליה לתכנית. אם ר' ממליצה באופן חוזר בפני הקליניקה על נשים שלא מצליחות להכנס להריון, היא מרגישה שהדבר גורם לפגיעה במוניטין שלה, ולכן לא לוקחת את הסיכון. אם ר' היתה מעוניינת לקחת את פ' לקליניקה לנסיון שלישי, פ' אומרת שהיתה הולכת, משום שהזדקקותה לכסף היא גדולה ביותר, בשל העובדה שבעלה לא מסוגל להרוויח כסף עבור נדוניה לבתו או רכישת בית לבנו, מה שיבטיח לו שידוך טוב.

סיפורה של ח'

ח' שמעה על פונדקאות כשתרמה ביציות בקליניקה של הפריה חוץ-גופית. היא קיבלה 15,000 רופי תרומת ביציותיה. כשהיתה בקליניקה לצורך תרומת הביצית, היא פגשה בחדר ההמתנה את ג", עובדת סוציאלית-רפואית. ג" סיפרה ל-ח' על פונדקאות. ח' דיברה גם עם כמה נשים אחרות בחדר ההמתנה על פונדקאות וכולן אמרו שזה דבר טוב. אחת או שתיים מהאמהות הודו שהיה בכך סיכון כמובן, אך בכל מקרה אשה לוקחת סיכון במהלך ההריונות שלה, ושבמקרה זה לפחות משלמים לך עבור זה. ח' גם שאלה אמהות-פונדקאיות אחרות כמה שילמו להן והן סיפרו לה.

ח' סיפרה לבעלה על פונדקאות ותחילה הוא התנגד לאפשרות זו, משום שהוא חשב שזה יהיה כרוך בקיום יחסי מין עם גבר אחר. ח' לקחה את בעלה לפגישה עם ג" שהסבירה לו את התהליך כולו, כולל ההבדל בין הריון טבעי בו מעורב רחם אחד בלבד ובין "לידה מדעית" המערבת שני רחמים, כשהרופאים לוקחים ביצית מרחמה של אשה זרה, מפרים את הביצית עם זרעו של הבעל ולאחר מכן משתילים ביציות אלה ברחמה של האם-הפונדקאית. ג" הסבירה כיצד כל התהליך מבוצע באמצעות הזרקה. מכששמע זאת, בעלה של ח' חש הקלה גדולה. הוא הגיע לקליניקה עם ח' וחתם על החוזה. הרופאה הסביר להם את כל החוזה, כך ש-ח' הבינה מה יהא התשלום לאחר ההשתלה ולאחר מכן מה תקבל כל חודש, ואיזה שכר ישולם במקרה של הפלה בחודש שלישי, רביעי, חמישי וכו'. באותו יום, אחרי שהחוזה נחתם, ח' ובעלה חשו כאילו זכו במשרה רמה והיו מרוצים ונלהבים מאד.

ח' נזקקה לכסף מהפונדקאות בשביל מקום מגורים חדש. היא לא סיפרה להוריה על החלטתה, משום שאלה חיו הרחק מהם בכפר והיא ראתה אותם לעיתים רחוקות בלבד, כשלקחה את בנה לבקרים.

ח' היא אשה מוסלמית. היא נישאה לבעלה מאהבה בגיל 18 וילדה מייד את ילדה הראשון. היא החלה בתהליך הפונדקאות בגיל 21. ח' רצתה לספר לחמותה משום שזו חיה בדלת הסמוכה אליה ו-ח' לא רצתה שהיא תגלה את ההריון כתוצאה מרכילות שכנים. חמותה של ח' היא גרושה, חמה נישא בשנית והקים משפחה חדשה עם אשתו השנייה. ל-ח' לא היה איכפת אם השכנים יגלו, היא לא חששה

מתגובותיהם והחליטה לספר את האמת על ההריון במקרה שתישאל שאלות. חמותה של ח' לא חשבה שמה ש-ח' עושה הוא חיובי, אבל ח' הבהירה שהם זקוקים לכסף כדי לאכול ולמען ילדם שלהם ושאף אחד אחר לא יסייע להם להשיג אותו בדרך אחרת. בעלה של ח' עובד כשומר ומרוויח בערך 5,000 רופי לחודש, וקשה לו לקבל קידום או עבודה אחרת טובה יותר, משום שהוא חסר השכלה. היה זה קשה עבורם לשלם את שכר הדירה ולהבטיח מזון לילדם. ח' אינה עובדת.

ח' קיבלה זריקות הורמונים במותן במהלך 15 הימים הראשונים לתהליך. הנשים האחרות אמרו שהיא תרגיש חולה במהלך ארבעת הימים הראשונים בערך, אבל ג' אמרה שסביר להניח שהיא תרגיש רע במהלך כל אותם ימים.

ח' חשבה שמעשיה עומדים בניגוד לדת שלה, אבל הגיעה למסקנה שאלוהים יבין שכל מה שהיא עושה, נעשה בשביל הילד שלה, ולכן יסלח לה. ח' סיפרה לגיסתה על הפונדקאות, בתקווה לשכנע אותו לעשות את אותו דבר. הגיסה נמצאת כיום בתהליך גירושים מבעלה ורוצה לחכות עד שהגירושין יהיו רשמיים לפני שתחתום על פונדקאות.

ח' קיבלה 15,000 רופי לאחר השתלת הביציות המופרות וקיבלה לאחר מכן 5,000 רופי לחודש. היא הלכה לקליניקה פעמיים בחודש לבדיקות ולקבלת זריקות ויטמינים. לאחר חודש או שניים ח' החלה להרגיש חלשה מאד והרופא הורה לה על מנוחה מוחלטת במיטה. על ח' היה להמשיך לבצע מטלות ביתיות שונות כמו בישול ונקיון, משום שבעלה עבד. לאחר שלושה חודשים ח' התמוטטה ונפלה בבית, התעלפה ונפלה, אבל לא דיממה. ח' לקחה מונית לקליניקה שם נלקחה ממנה דגימת דם ובוצע אולטראסאונד. הרופא אמר ל-ח' שהיא סובלת מתת-תזונה וחלושה מכדי לשאת הריון ובוצעה בה הפלה. ח' דיממה בכבדות ונשארה בבית החולים מהלך ארבעה ימים. הרופא אמר לה שהיא היתה ברת מזל שזה קרה לאחר שלושה חודשים, משום שאם המצב היה ממשיך, בחודש השישי ייתכן וכבר לא היה יכול להציל את חייה. כשטופלה בבית החולים, ח' חששה לחייה שלה.

חמותה של ח' טיפלה בילדתה במהלך זמן זה ובעלה הגיע לבקרה לאחר העבודה, נוסע שעתיים לכל כיוון בדרך אל ומהקליניקה, כל זאת כדי שיוכל לבלות 10 דקות במחיצתה, הזמן הקצוב שאושר לו לביקור משום שהצליח להגיע רק לאחר תום שעות הביקור. כש-ח' שוחררה, הרופא נתן לה כמה כדורים ותרופות אותם הורה לה לקחת במהלך 7 ימים, באומרו שאם לאחר מכן תמשיך לחוש חלשה, עליה לשוב ולראותו. ח' הרגישה חלשה מאד כששוחררה, אבל לאחר יום או שניים היא התקשרה לרופא וביקשה לחזור לתהליך הפונדקאות. הרופא סירב לבקשתה, באמרו שהיא חלשה מדי והוא לא יכול לקבל את מועמדותה.

ל-ח' לא היו סיבוכים במהלך הריונה שלה, אבל היא הבינה כשרק הצטרפה לתהליך שהריון "מדעי" כולל סיכונים גבוהים יותר מאשר הריון טבעי. ח' רוצה לנסות שוב להיות פונדקאית, אך הפעם בקליניקה אחרת משום שבזו בה היתה הרופאים מסרבים לקבלה שנית. ח' מנסה לשכנע את ג' לקחת

אותה לקליניקה אחרת. היא תורמת ביציות כל ששה חודשים. ח' מורשית לתרום ביציות בקליניקה בה החלה את תהליך הפונדקאות ארבע פעמים בלבד ומתוכן כבר עברה את תהליך התרומה כבר שלוש פעמים. כשהיא תגיע למקסימום היא מתכוונת ללכת לקליניקות אחרות לתרום, משום שאין פיקוח או מסד נתונים מרכזיים העוקבים אחר דברים כאלה. ח' מבינה את הסכנות הטמונות בתרומת הביציות שלה – עליה במספר מקרי סרטן השד, זיהומי רחם וכד'.

ג' אומרת שנשים מוסלמיות דורשות באופן טיפוסי פחות שכנוע מאשר נשים הינדיות (כשמוצעת להן אופצית הפונדקאות), לדעתה זה יכול להיות משום שנשים מוסלמיות, בהיותן חלק מקבוצת מיעוט בהודו הנלחמת בדעות קדומות ודיכוי, נואשות יותר לכסף. בנוסף לכך, גברים מוסלמים יכולים להתגרש ולהנשא מחדש בקלות רבה יותר מאשר גברים הינדים, כך שגברים הינדים עשויים להגן על נשיהם באופן גורף יותר ולהיות זהירים יותר באשר למעשיהן של נשיהם.

סיפורה של ב'

בעלה של ב' דיבר עם בעלה של ר' ותיאר באזניו את מצבם הכלכלי הקשה. בעלה של ר' אמר לו שפונדקאות היתה דרך טובה עבור אשתו להרוויח כסף ושהיא יכולה להפגש עם ר' שתסביר לה או לשניהם יחד הכל.

בעלה של ב' אמר לה שהוא לא יכריח אותה, שזו החלטה שלה בלבד. ב' ובעלה נפגשו עם ר', שהסבירה לשניהם את כל התהליך. ב' ובעלה רצו להשתמש בכסף מהפונדקאות כדי להשקיע בקרן עבור בתם הקטנה, שהיתה בת שלוש שנים. ב' היתה בת 24 כשהחלה בתהליך הפונדקאות.

ב' לא סיפרה לאמה על התהליך, היא שיקרה לה ואמרה שעליה לעבור לכפר של בעלה לתקופה מסויימת, כדי להבטיח שאמה לא תראה שהיא בהריון. ב' לא דאגה מה תגיד לחמיה, משום שהם גרו רחוק. ב' לא סיפרה לאף אחת מחברותיה ועברה למגורים שכורים קרוב מאד לקליניקה להפרייה חוץ גופית, לפני שההריון שלה החל להיראות.

ב' נדהמה מהניגוד בין הקליניקה בה טופלה לפונדקאות ובין בית-החולים הממשלתי בו ילדה את בתה. בקליניקת ההפרייה החוץ גופית, ב' חשה כאילו שירתו אותה היטב, שהיא בקושי הצטרכה להגיע לכפתור הקריאה ומישהו כבר היה שם כדי לעזור לה. ב' אומרת שהרגישה מטופלת היטב בידי הרופאים באופן כללי.

ב' לא דיברה עם אף אחת מהאמהות-פונדקאיות בקליניקה, רק עם ר'. ב' אומרת שהיא לא חשה צורך לדבר על מה שהיא עשתה עם מישהו מחברותיה או משפחתה, ושהיא החשיבה את כל העניין

כסוד שנשאר רק בינה ובין בעלה. במהלך ההריון שלה בעלה חיכה לה ועזר עם כל מטלות הבית ועם הטיפול בבתם. ר' היתה זמינה תמיד להפגש איתה וללכת איתה לקליניקה בכל פעם שהצטרחה.

בחודש השישי/שביעי להריונה, ל ב' היתה בעיה כשהחלה לדמם. היא התקשרה ל-ר' והן הלכו מייד לקליניקה. הרופאים אמרו שהשק שלה קרוע מעט ולכן הם עשו לה תפרים והמליצו על מנוחה מוחלטת במיטה. ב' היתה מודאגת שהיא תאבד את הילד, היא הבינה מ-ר' ומהרופאים שאם תפיל היא לא תקבל את הכסף. היא אומרת שהיא הרגישה מפוחדת יותר לגבי אפשרות אובדנו של ילד זה מאשר הרגישה בקשר לילדה שלה, משום הפוטנציאל שבאיבוד ההכנסה. ב' מילאה את עצת הרופאים, הקפידה על מנוחה מלאה ולא הפילה.

ב' מעולם לא פגשה את זוג הזרים שעבורו הרתה, היא ילדה את הילד/ה בניתוח קיסרי בחודש השמיני. היה היתה בבית החולים ארבעה ימים בסך הכל, הלידה היתה תקינה ללא סיבוכים. מהכסף שהרוויחה מהפונדקאות, ב' יכלה להרשות לעצמה לשים כסף רב בקרן עבור בתה וכן יכלה לעבור לבית נחמד יותר. היא אומרת שהיא לא תהיה שוב פונדקאית, שאפילו אם היתה מפילה היא לא היתה מנסה שנית, משום שמראש התייחסה לזה כעניין של פעם אחת. בעלה והיא לא דיברו על העניין שוב.

ב' מרגישה שאמה לא היתה מבינה מהי פונדקאות, והיתה חוששת שתתפשט רכילות על ב' ומעשיה, באופן שיהרוס את המוניטין שלה. בנסיבות אלה היא לא חשה צורך לספר לאמה על כך ומעולם בשום זמן לא חשה כאילו היא זקוקה לעצתה או דעתה. למעשה היא לא חשה צורך לפנות לאף אחד בעניין.

ב' אומרת שהיא לא תספר לבתה על מה שעשתה, שהיא תשמור זאת בסוד עד יומה האחרון. אפילו אם חברים או מכרים ידברו או ישאלו אותה על פונדקאות, היא לא תתן להם שום עצה או תספר להם מה עשתה, בלי קשר לנסיבות. היא רוצה ששום דבר מזה לא ייודע לעולם, משום שהיא יודעת שאנשים ירכלו ויפיצו שמועות.

סיפורה של ד'

ד' היא אלמנה לה שני ילדים – בן שבע ובת שתיים-עשרה. ד' עובדת במפעל ונזקקה לכסף כדי לשלוח את ילדיה לפנימיה, משום שלה יכלה להרשות לעצמה להשאירם איתה. משום של ר' (העובדת הסוציאלית-רפואית) יש כל-כך הרבה אמהות-פונדקאיות שהיא בקשר איתן, היא הפנתה את ד' לעו"ס אחרת שהיא מכירה.

אבא של ד' נפטר וכשהיא סיפרה לאמה על כוונותיה, אמה היתה פרגמטית באמרה שאם ד' מרגישה בנוח ובבטחון בקליניקה, היא צריכה להמשיך. אמה של ד' טיפלה בילדים כש-ד' השתתפה בתוכנית הפונדקאות. 15 הימים הראשונים של הזריקות היו קשים ביותר וגרמו לכך ש-ד' לא יכולה היתה להתייצב לעבודתה במפעל ואיבדה את משרתה בשל כך.

ד' לא הבינה את החוזה עליו חתמה עם הקליניקה, משום שהיא אינה יודעת קרוא וכתוב ואיש לא הסביר או קרא לה את החוזה בעל-פה. היא פשוט חתמה על החוזה עם אגודלה במקום חתימה בכתב.

על ד' היה להתייצב בביתה של העו"ס פעם בחודש כדי לקבל את שכרה בגובה כ-2,000 רופי. למרות זאת, לאחר ארבעה חודשים העו"ס הפסיקה לשלם לה כספים אלה, בטענה שהקליניקה איחרה בתשלומים שלה עצמה. הדבר גרם ל-ד' בעיות קשות והיה עליה להעזר באמה, שכלכלה אותה ואת ילדיה באותה תקופה. ד' אמרה לאמה שהיא תקבל סכום גדול לאחר לידת הילד, למרות שבמציאות היא כלל לא היתה בטוחה בכך. כשביקרה בקליניקה לבדיקות, העו"ס אמרה לה לא לדבר עם אף אחת מהאמהות-פונדקאיות האחרות ואיימה עליה כדי שלא תדבר עם אף אחד מהרופאים על כסף. הרופאים מעולם לא שאלו את ד' על מצבה הכלכלי במהלך ביקוריה בקליניקה. נלקחו ממנה בדיקות דם, היא עברה בדיקות אולטרא סאונד, אך מעולם לא היו כל דיונים לגבי בריאותה או רווחתה. ד' לא קיבלה כל הוראות לגבי תזונה או תפריט מומלץ במהלך הריונה.

ד' לא קיבלה תשלומים נוספים ולא היה לה כל מושג מה יקרה כשתלד. לאחר הלידה, שולמו לה 200,000 רופי, סכום נמוך משמעותית מהסכום שהובטח לה תחילה. לבסוף, ד' דיברה עם ר' שהצליחה להוסיף לה 50,000 רופי אותם קיבלה מהעו"ס ישירות.

אחרי הלידה, ד' הצליחה למצוא עבודה חדשה כעוזרת בית והחליטה להפוך אם-פונדקאית שנית, הפעם עם ר' כעובדת הסוציאלית-רפואית שלה. כשסיפרה לאמה על תוכניותיה לחזור על התהליך, אמה חזרה על עמדתה הקודמת, לפיה אם ד' חשה בנוח ובטחון לעשות כן, עליה להמשיך. ילדיה של ד' אינם מודעים למה שאמם עשתה, הפונדקאות נשמרה מהם בסוד גמור.